

8. Фольклористика

Старкова Г. В.

кандидат культурології,

доцент кафедри управління соціальними комунікаціями

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

«МЕМНА ПЕРСОНА» ТА БОРОТЬБА З ЇЇ ВПЛИВОМ: ІСТОРІЯ ДОНАЛЬДА ТРАМПА

45-й президент Сполучених Штатів Америки Дональд Трамп — політичний діяч, який завдяки своїй неординарній і провокативній поведінці призвів до появи великої кількості мемів, ба більше: сама його поведінка стала мемом.

У США Трамп мав впізнаваність як спадковий багатій, власник бренду конкурсів краси «Міс Всесвіт» та ведучий популярного реаліті-шоу «Учень» (The Apprentice) на телеканалі NBC, але світового масштабу слава досягла під час президентської виборчої кампанії у 2015-2016 роках [1].

У статті про 45-го президента США на присвяченому мемам енциклопедичному ресурсі «Know Your Meme» згадується майже два десятки зразків фольклору, що поширювалися користувачами [2].

Передусім варто згадати, що саме завдяки Дональду Трампу популяризувалося словосполучення «фейкові новини» («fake news») [3]. З одного боку, це пов'язано з використаними під час виборчої кампанії технологіями [4], з іншого — з висловлюваннями новообраного глави держави. В січні 2017-го, менш ніж за тиждень до офіційного вступу на посаду, Трамп замість відповіді на запитання кореспондента CNN Джима Акости промовив: «Ваші новини — фейкові». Десь в той самий час він почав повторювати цей вислів у Twitter [там само], послідовно ігноруючи та ображаючи критично налаштовані ЗМІ. В результаті видавництво Collins назвало «fake news» «словом року». Використання цього терміну у 2017 році зросло на 365% [5].

З легкої руки Трампа мемом також стала бейсболка. Щоправда, на ній було написано лозунг його кампанії — «Зробімо Америку великою знову» («Make America Great Again») [6]. Багатій зареєстрував гасло як торгову марку у 2012

році, хоча тотожні за змістом фрази достатньо часто використовувалися в американській політиці [7]. У прив'язці до Трампа гасло набуло популярності з липня 2015 року: його сфотографували у брендovanій бейсболці під час візиту на мексиканський кордон. Причому використовували лозунг як прихильники кандидата у президенти, так і критики. Наприклад, актор Алек Болдуїн опублікував в Instagram свою фотографію в червоній бейсболці з написом російською «сделать америки здорово снова», натякаючи на зв'язки Трампа з урядом РФ.

На поширеність мемів із 45-м президентом США натякає й адаптація одного з них на одному з популярних telegram-каналах серії «Файні меми про українську літературу» («ФМУПЛ») [8]. Картинка складається з трьох частин, фото для яких взяті із першого в історії саміту США — КНДР, що відбувся 12 червня 2018 року у Сінгапурі. За підсумками зустрічі Дональд Трамп і Кім Чен Ин підписали документ [9].

На першій частині мему міститься зображення Дональда Трампа, який сидить за столом і демонструє на камери навпроти щойно підписаний документ. Існує окремий подібний мем — «Перший указ Дональда Трампа» («Trump's First Order of Business») [10]. На тлі документу користувачі змінюють жартівливі написи.

На другій частині зображений Кім Чен Ин, що сидить за тим самим столом і тримає в руках папку з документом. На третій — лідери позують на фоні прапорів обох країн, дивлячись в об'єктиви камери. Автор мема обробив зображення, ніби очі лідерів світяться. Завдяки цьому світлина отримала фіналізуючий сенс: очі «засяяли здогадкою» щодо того, хто переглядає мем. Варто вказати, що «Сяючі очі/Лазерні очі» («Glowing Eyes/Laser Eyes») — окремий полісемантичний мем [11].

В українському варіанті на першій світлинці написано «Кожен третій українець не читав "Кобзар"», на другій — «Особисто я читав». Докупи частини мему склали не українці. Вдалося знайти його в англomовному варіанті з натяком на гомофобні заяви 45-го президента США. Так, на першій картинці міститься напис «1 of 3 people is gay. And I am not gay», на другій — «I am not of homosexual

either» [12]. Цей мем з'явився вже за кілька днів після саміту в Сінгапурі. Існують й інші інтерпретації.

Тож за чотири роки каденції у США, а може й у всьому англомовному світі ім'я Трампа стало загальним та означає (для критиків) недалекоглядного, грубого політика із великим впливом та застарілими поглядами. За визначенням Ричарда Докінза [13], меми для розуміння не потребують додаткового пояснення, отже 45-го президента США цілком можна назвати «мемною персоною».

Також політик багаторазово довів своїй країні та всьому світові роль і значення соцмереж. Починаючи з того, що вперше в історії лідер держави комунікував зі світом переважно через особистий акаунт у Twitter (у президента США як інституту є офіційні сторінки). Він мав понад 88 мільйонів підписників.

Як вже зазначалося, твіти Трампа призводили до появи мемів, але й примусили соцмережі переглядати правила. Наприклад, у травні 2020 року він зробив допис на підтримку губернатора Міннесоти, де тривали протести, приводом для яких стала смерть афроамериканця Джорджа Флойда під час жорсткого затримання поліцейськими. Президент США погрожував, що пошле Національну гвардію, яка застосує зброю проти протестувальників, якщо ті грабуватимуть. Twitter зробив позначку, вказавши на порушення правила щодо «прославлення насильства» [14]. Але твіт був цитований багаторазово.

Апогею взаємодія Трампа з соцмережами досягла на початку 2021 року. Протягом грудня Трамп періодично твітив, що результати наступних президентських виборів, які виграв Джо Байден, сфальшовані, а в січні закликав прихильників республіканської партії приїхати до Вашингтону, бо потребує збереження за собою президентства «більш ніж будь-коли» [15]. 6 січня зібрались кілька тисяч людей. Трамп вийшов до них і закликав вирушити маршем під стіни Конгресу, щоб висловити обурення виборами та тиснути на посадовців для відхилення результатів. В цей час в Капітолії проходила спільна сесія палат, яка мала затвердити перемогу на виборах президента США Джо Байдена [16]. Результат штурму — четверо загиблих, десятки постраждалих, Twitter назавжди заблокував акаунт Трампа, побоюючись продовження підбурювання до насильства [17].

Twitter — далеко не єдина соцмережа, яка намагалася обмежити потік думки Трампа. Так, стрімінгова платформа Twitch посилила боротьбу з поширенням hate speech (мови ненависті або ворожнечі) і влітку 2020 року, серед іншого, включила до образливого контенту відео кампанії Трампа від 2016-го, коли він на політичному зібранні назвав мексиканців «гвалтівниками й злочинцями» [18].

На українських теренах про екзальтовану поведінку президента США знали всі, хто слідкує за новинами та мемами. Щоправда, значний інформаційний потік призводить до того, що будь-яка тема забувається, щойно зникає з новинних стрічок. Підтвердженням цього є дані Google Trends, які для запиту «Trump» у світі за рік скоротилися з показника 100 до 8 [19], в Україні — до 19 [20].

ЛІТЕРАТУРА

1. Donald Trump. *Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/Donald-Trump>.
2. Donald Trump. *Know Your Meme*. URL: <https://knowyourmeme.com/memes/people/donald-trump>.
3. Fake News. *Know Your Meme*. URL: <https://knowyourmeme.com/memes/fake-news--3>.
4. Вендлінг М. Історія «фейкових новин». *BBC Trending*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-42786093>.
5. Hunt J. «Fake news» named Collins Dictionary's official Word of the Year for 2017. *Independent*. URL: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/fake-news-word-of-the-year-2017-collins-dictionary-donald-trump-kellyanne-conway-antifa-corbynmania-gender-fluidity-fidget-spinner-a8032751.html>.
6. Make America Great Again. *Know Your Meme*. URL: <https://knowyourmeme.com/memes/make-america-great-again>.
7. Campbell C. Donald Trump trademarked a Ronald Reagan slogan and would like to stop other Republicans from using it. *Business Insider*. URL: <https://www.businessinsider.com/donald-trump-trademarked-make-america-great-again-2015-5>.
8. Кожен третій українець не читав «Кобзар»... *Файні мему про українську*

мову. URL: https://t.me/faini_memes/2386.

9. Ваннек Л. Трамп і Кім — зустріч на рівних? *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29287150.html>.

10. Trump's First Order of Business. *Know Your Meme*. URL: <https://knowyourmeme.com/memes/trumps-first-order-of-business>.

11. Glowing Eyes / Laser Eyes. *Know Your Meme*. URL: <https://knowyourmeme.com/memes/glowing-eyes-laser-eyes>.

12. 1 of 3 people is gay... *Know Your Meme*. URL: <https://www.facebook.com/memedyafam/posts/804182809775108>.

13. Докінз Р. Егоїстичний ген. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 544 с.

14. Щур М. Трамп і Твітер: хто цензурує кого? *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/trump-i-twitter-kinets-vzajemnoji-lubovi/30647133.html>.

15. Десятки законодавців-республіканців мають намір оскаржити результати виборів президента США. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/respublikanzi-kongress-oskarzhennia-rezultativ-vyboriv-prezydenta/31036652.html>.

16. Holland S. Trump summoned supporters to «wild» protest, and told them to fight. They did / Steve Holland et al. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-election-protests-idUSKBN29B24S>.

17. Twitter остаточно заблокував акаунт Трампа. Які будуть наслідки? *BBC*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-55590485>.

18. Twitch заблокувала канал Трампа через мову ненависті. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3053997-twitch-zablokuvala-kanal-trampa-cerez-movu-nenavisti.html>.

19. Trump. *Google Trends*. URL: <https://trends.google.com/trends/explore?q=trump>.

20. Trump. *Google Trends*. URL: <https://trends.google.com/trends/explore?geo=UA&q=trump>.